

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Tomáše Rychlého a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobce: **Q. A. C.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti stěžovatelky: **Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.**, se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 7. 2019, č. j. 63 Az 32/2019 – 13,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 7. 2019, č. j. 63 Az 32/2019 – 13, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „*krajský soud*“) se žalobce domáhal přezkumu rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 6. 2019, č. j. OAM-206/LE-BA04-HA10-2019, kterým mu žalovaný neudělil mezinárodní ochranu dle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Současně v žalobě požádal soud o ustanovení zástupce z řad advokátů, neboť je bez finančních prostředků, neumí česky, nevyzná se v českém právu, a není proto schopen bránit svá práva a zajistit si právní pomoc advokáta. Žalobce konkrétně požadoval ustanovení Mgr. Ladislava Bárty, advokáta se sídlem Purkyňova 6, Ostrava. Tento advokát se totiž cizineckým a azylovým právem zabývá, poskytuje bezplatné právní poradenství v zařízení pro zajištění cizinců a s případem žalobce již byl seznámen.

[2] Krajský soud výrokem I. usnesení ze dne 1. 7. 2019, č. j. 63 Az 32/2019 – 13, ustanovil zástupkyní žalobce pro řízení o žalobě Organizaci pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9. Výrokem II. tohoto usnesení krajský soud zamítl návrh žalobce na ustanovení Mgr. Ladislava Bárty, advokáta. Krajský soud konstatoval, že

u žalobce jsou splněny podmínky pro ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Připomněl však, že na ustanovení konkrétního zástupce neexistuje právní nárok, při posuzování každého případu je třeba přihlídnout ke všem okolnostem, které soudní řízení provází. V projednávaném případě považoval za hospodárnější ustanovit žalobci uvedenou zástupkyni, která je právnickou osobou poskytující právní pomoc uprchlíkům a cizincům a která nadto obdržela dotaci z veřejných prostředků na úhradu finančních nákladů spojených s poskytováním právních služeb v zařízeních pro zajištění cizinců. Krajský soud uzavřel, že ustanovená zástupkyně je schopna dostatečným způsobem hájit práva žalobce.

[3] Usnesení krajského soudu napadla v celém rozsahu kasační stížností Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. (dále jen „stěžovatelka“), a to z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

[4] Stěžovatelka v kasační stížnosti v první řadě namítá, že byla ustanovena zástupkyní žalobce bez svého předchozího souhlasu. Přitom podle § 29 odst. 4 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 64 s. ř. s. lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen pokud s tím souhlasí. V souladu s argumentem *a maiori ad minus* se uvedené pravidlo uplatní i v případě ustanovení zástupce (neboť ustanovený zástupce má oproti opatrovníkovi ještě významnější postavení). Stěžovatelka může žalobce zastupovat v řízení ve věci mezinárodní ochrany na základě § 35 odst. 5 s. ř. s., který ovšem nepředpokládá poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům za odměnu. Stěžovatelka má toliko právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Postup krajského soudu, který stěžovatelku ustanovil zástupkyní žalobce, aniž by předtím zajistil její souhlas s ustanovením, byl nezákonný. Stěžovatelka v této souvislosti odkazuje na judikaturu Nejvyššího správního soudu, která její argumentaci potvrzuje. Dále uvádí, že postupem krajského soudu byl rovněž porušen ústavně zakotvený zákaz nucených prací.

[5] Na výše uvedených závěrech podle stěžovatelky nic nemění ani skutečnost, že jí byla poskytnuta dotace na financování právního poradenství cizincům zajištěným v zařízení pro zajištění cizinců. Finanční prostředky v poskytnutém grantu jsou však přísně účelově vázány. Dotace se vztahuje pouze na klienty, kteří mají zájem být do projektu začleněni. V dané věci žalobce požadoval ustanovení advokáta. Pokud by na svém požadavku setrval, nemůže stěžovatelka náklady spojené s jeho zastupováním hradit z této dotace. Mimo to je uvedený grant omezen co do výše i trvání. Může tak dojít k situaci, že stěžovatelka již prostředky z tohoto grantu nebude disponovat, ale přesto bude nadále povinna zastupovat žalobce bez nároku na odměnu. Pokud by napadené usnesení nezůstalo v praxi ojedinelým, stěžovatelce by prostředky poskytnuté z veřejných zdrojů nepostačovaly a dostala by se do tíživé personální a finanční situace. Toto nebezpečí ostatně akcentoval i kasační soud ve své předchozí judikatuře. Stěžovatelka navrhuje zrušení napadeného usnesení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

[6] Žalobce se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[7] Žalovaný ve vyjádření uvádí, že jelikož kasační stížnost nesměřuje proti jeho závěrům, ale proti činnosti krajského soudu, nechává posouzení důvodnosti kasační stížnosti na Nejvyšším správním soudu.

pokračování

[8] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti. Ve vztahu ke stěžovateli konstatuje, že ta nebyla účastníkem řízení před krajským soudem a není ani osobou zúčastněnou na řízení (§ 102 s. ř. s.) či osobou, která práva osoby zúčastněné na řízení uplatnila až po vydání napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.). Právo zástupce podat kasační stížnost proti usnesení, jímž byl soudem ustanoven k zastupování, však bylo nad rámec doslovného znění zákona uznáno judikaturou (srovnej rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2005, č. j. 3 Azs 187/2005 – 52, publ. pod č. 684/2005 Sb. NSS, nebo ze dne 18. 6. 2014, č. j. 9 As 163/2014 – 25; všechna zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Kasační stížnost stěžovatelky byla podána včas a za stěžovatelku jedná její zaměstnankyně (Mgr. E. M.), která má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dále netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, neboť napadeným usnesením bylo rozhodováno toliko o procesní otázce a řízení před krajským soudem jím nekončilo (srovnej usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS).

[9] Důvodnost kasační stížnosti vážil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[10] Kasační stížnost je důvodná.

[11] K otázkám, které jsou nastoleny v tomto řízení, se Nejvyšší správní soud opakovaně vyjádřil (například v již výše uvedeném rozsudku č. j. 9 As 163/2014 – 25, dále pak v rozsudcích ze dne 1. 10. 2014, č. j. 1 As 104/2014 – 26, či ze dne 12. 12. 2017, č. j. 7 As 286/2017 – 18).

[12] Nejvyšší správní soud neshledal důvod k odklonu od svých dříve vyslovených závěrů, proto se jich v tomto řízení přidržel, v podrobnostech proto odkazuje na odůvodnění výše jmenovaných rozhodnutí. Níže soud připojuje stručné shrnutí argumentace rozhodné pro nyní posuzovanou věc.

[13] Stěžovatelkou poukazovaný § 29 odst. 4 o. s. ř., podle něhož lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen jestliže s tím souhlasí, je třeba za užití § 64 s. ř. s. podpůrně aplikovat i při ustanovování zástupce účastníku řízení. Dospěje-li tedy soud k názoru, že existují důvody, proč zástupcem účastníka řízení ustanovit nikoli advokáta či jinou osobu poskytující specializované právní poradenství (§ 35 odst. 2 s. ř. s.), je povinen předem zjistit, zda osoba ustanovovaná zástupcem se svým ustanovením souhlasí. To platí také v případech, kdy má být zástupcem ustanovena právnická osoba uvedená v § 35 odst. 5 s. ř. s. (jakou je stěžovatelka), a to již z toho důvodu, že tato osoba nemá právo na odměnu za zastupování, nýbrž jen právo na náhradu účelně vynaložených nákladů (k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2008, č. j. 4 Azs 51/2008 – 79). V opačném případě by mohlo dojít k porušení ústavně zakotveného zákazu nucených prací a služeb, neboť znakem nucené práce je to, že je vymáhána pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a osoba se k ní nenabídla dobrovolně (nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 1/12, dostupný z <https://nalus.usoud.cz/>).

[14] Z obsahu soudního spisu v dané věci vyplývá, že stěžovatelka nebyla před vydáním napadeného usnesení dotázána, zda souhlasí s tím, aby byla ustanovena zástupkyní žalobce (z její kasační stížnosti je pak zřejmé, že s tímto postupem nesouhlasí ani dodatečně). V tom lze spatřovat pochybení, které činí napadené usnesení nezákonným (srovnej judikaturu citovanou v odstavci [11] výše).

[15] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené napadené usnesení krajského soudu podle § 110 odst. 1, věty první před středníkem s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným kasačním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). Při nezměněné skutkové situaci bude třeba uvažovat o ustanovení jiného zástupce žalobce, než je stěžovatelka.

[16] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 3. října 2019

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu